

EXTERN KVALITETSGRANSKNING av specialiseringstjänstgöring

Sahlgrenska Universitetssjukhuset
Klinik

Neurokirurgi
Specialitet

2022-04-28 – 2022-04-29
Datum

Göteborg
Ort

Hans Ericson och Oscar Åneman
Inspektörer

Styrkor

- Gott utbildningsklimat
- Stort patientunderlag och heltäckande verksamhet som omfattar alla neurokirurgiska diagnoser
- Modern och ändamålsenlig medicinskteknisk utrustning
- Ett välstrukturerat internt utbildningsprogram och möjligheter att delta i externa utbildningsprogram
- ST-läkarna ges goda möjligheter att delta i forskningsprojekt

Svagheter

- Bristande underläkarbemanning och en i viss mån hierarkisk arbetskultur leder till att ST-läkarna får en för ansträngd arbetssituation med långa perioder med ensidigt avdelnings- eller dagjournarbete och begränsade möjligheter till kirurgisk träning.
- En stor del av den neurokirurgiska barnverksamheten är förlagd vid ett annat sjukhus vilket begränsar ST-läkarnas möjlighet att ta del av denna verksamhet.
- Akut ryggt trauma handläggs primärt av annan specialitet.
- Regelbundna handledarträffar saknas.
- Formaliserad återkoppling är bristfällig främst gällande ledarskap och kommunikation.

Förbättringspotential

- Ökad bemanning med vikarierande underläkare i verksamheten skulle öka förutsättningarna för ST-läkarna till kirurgisk träning.
- Ökad bemanning med vikarierande underläkare i verksamheten skulle främja arbetsmiljön för och utbildningen av ST-läkarna.
- En ökad medverkan av ST-läkare vid operationer skulle kunna uppnås genom tydligare schema, exempelvis med markerade operationsdagar, och att ST-läkarnas utbildningsbehov blir en naturlig del av operationsplaneringen.
- För att uppnå en progression under utbildningen av ST-läkarnas färdigheter behöver utbildningsplanen bättre integreras i schema och operationsplanering.
- Utveckla sättet att ge återkoppling i det dagliga kliniska arbetet särskilt när det gäller ledarskap och kommunikation.

STRUKTUR

A Verksamheten

Kliniken är en av sex neurokirurgiska kliniker i Sverige som bedriver ST-utbildning. Kliniken är ensamutövare av neurokirurgi för Västra Götalandsregionen med ett upptagningsområde om 1,8 miljoner innevånare. ST-utbildning genomförs och utvärderas enligt skriftliga riktlinjer från vårdgivaren som säkerställer en hög och jämn kvalitet i specialiseringstjänstgöringen. Kliniken behandlar patienter med alla kategorier av neurokirurgiska diagnoser inklusive pediatrik neurokirurgi. Man utför ungefär 1500 ingrepp per år. Vi bedömer att tjänstgöringen är tillräckligt allsidig och med tillräcklig volym för att samtliga målbeskrivningar för ST- utbildning i neurokirurgi ska kunna uppfyllas. Ett problem är emellertid att en del av ryggkirurgin utförs av andra aktörer och att en stor del av barnverksamheten bedrivs på en separat enhet som är geografiskt avskild från den övriga verksamheten.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Skriftliga riktlinjer från vårdgivaren om hur specialiseringstjänstgöringen ska genomföras finns.
- Skriftliga riktlinjer från vårdgivaren om hur specialiseringstjänstgöringen ska utvärderas finns.
- Tjänstgöringen är tillräckligt allsidig.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

B Medarbetarstab och interna kompetenser

Kliniken har 19 specialister. Av dessa är tio disputerade, varav fyra är docenter och två är professorer. Kliniken har fyra stycken ST-läkare. Dessa har handledare som är handledarutbildade och specialistkompetenta i neurokirurgi. Även ST-studierektorn är specialistkompetent i neurokirurgi och har genomgått handledarutbildning. Vi bedömer att det finns tillräckligt många specialister med relevant kompetens för att alla ST-läkare ska erhålla adekvat handledning, stöd och instruktioner. Det finns skriftliga instruktioner för hur handledningen skall gå till. ST-kollegium hålls en till två gånger per år. Regelbundna handledarträffar för ST-handledarna finns inte.

Föreskrift

- Samtliga huvudansvariga ST-handledare har specialistkompetens i avsedd specialitet.
- Samtliga huvudansvariga ST-handledare har genomgått handledarutbildning.
- Tillgång till specialistkompetent studierektor med handledarutbildning finns.
- Tillräckligt många läkare med relevant specialitet och kompetens finns för att alla ST ska få adekvat handledning.
- Tillräckligt många läkare och andra medarbetare med relevant kompetens finns för att instruktioner ska kunna ges.

Allmänna råd

- Studierektorn har relevant specialistkompetens.

Kvalitetsindikator

- Generella skriftliga instruktioner för ST-handledning finns.
- Regelbundna handledarträffar för ST-handledarna finns.
- Skriftlig uppdragsbeskrivning för SR finns.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

C Lokaler och utrustning

Kliniken är mycket välutrustad för diagnostik, utredning och behandling. ST-läkarna har en egen arbetsplats och dator där de kan arbeta ostört. Det finns adekvat bibliotekstjänst och ST-läkarna har tillgång till aktuella tidskrifter och annan vetenskaplig litteratur.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Adekvat utrustning för diagnostik, utredning och behandling finns.

Kvalitetsindikator

- ST-läkarna har tillgång till funktionell arbetsplats.
- Tillgång till IT-baserade kliniska beslutsstöd, sökbar vetenskaplig databas, stöd från bibliotek eller FoU-enhet finns.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

PROCESS

D Tjänstgöringens uppläggning

ST-utbildningen genomförs enligt Socialstyrelsens målbeskrivning för neurokirurgi. ST-läkarna dokumenterar sina operationer. Samtliga ST-läkare genomgår extern teoretisk utbildning, i första hand den nordiska fyraåriga SK-kursen, men även repetitionskursen i Chicago. ST-läkarna skriver den europeiska tentamen som ges av EANS. Alla ST-läkarna har individuella utbildningsprogram som följs upp och revideras i samråd med SR och HL. Jourtjänstgöringen utgör en adekvat del av tjänstgöringen, vilket uppfyller kraven i målbeskrivningen. ST-studierektorn är en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST-läkare. Det finns ett introduktionsdokument som förefaller vara implementerat relativt nyligen. Vikarierande underläkare saknas för närvarande på kliniken. Studierektorn tar del av bedömningarna av ST-läkarna. För samtliga ST-läkare upprättas ST-kontrakt, som reglerar ST-läkarens och arbetsgivarens gemensamma åtagande.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Det finns skriftliga riktlinjer för hur målbeskrivningen ska uttolkas samt styrande dokument för tjänstgöringens upplägg.
- Jourtjänstgöring/beredskap uppfyller kraven i målbeskrivningen.

Föreskrift

- Alla ST-läkare har individuellt utbildningsprogram som utgår från kraven i målbeskrivningen.
- Det individuella utbildningsprogrammet följs regelbundet upp och revideras vid behov i samråd med SR, HL och ST-läkaren.

Allmänna råd

- SR bör utgöra en organisatorisk stödfunktion till verksamhetschef, handledare och ST-läkare.
- SR bör medverka till utarbetning av ST-läkarnas introduktionsprogram.
- SR bör ta del av verksamhetschefens och handledarens bedömning av ST-läkaren.

Kvalitetsindikator

- Alla ST-läkare får introduktion till tjänstgöringen.
- Tillgång till individuella utbildningsprogram och handledning för de leg läkare utan specialistkompetens som arbetar vid enheten med siktet inställt på ST finns.
- Alla ST-läkare har lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter att uppnå målen i mål-beskrivningen oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnicitet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

E Handledning och uppföljning

Ett individuellt utbildningsprogram utgör grunden för handledningen. ST-läkarna och handledarna tjänstgör på samma medicinska enhet. Under ST-sidotjänstgöring handleds ST-läkarna av handledare på mottagande klinik. ST-läkarnas kompetensutveckling följs fram till examination. Sektionschef och handledare bedömer ST-läkarna kontinuerligt och bedömningen dokumenteras under ansvar av verksamhetschefen. Många utbildningsmoment ges fortlöpande i det dagliga arbetet av annan läkare vid sidan av handledaren liksom av annan vårdpersonal. Handledningen är schemalagd. Handledarutbildningen utförs enligt Västra Götalandsregionens program. Här ingår utbildning i handledning, pedagogik, metoder för bedömning, kommunikation och etik. Fortlöpande bedömning görs av ST-läkarna, men utan konsekvent användning av etablerade eller validerade metoder. Verksamhetschefen har delegerat till sektionschefen att hålla regelbundna utvecklingssamtal med ST-läkarna. ST-läkarna beskriver ett gott utbildningsklimat som inbjuder till frågor och diskussioner. ST-läkarna upplever sig som välkomna till operation. Möjligheten till detta begränsas emellertid av bristande bemanning som leder till att ST-läkarna är bundna till andra arbetsuppgifter såsom avdelningsarbete och jourarbete. ST-läkarnas sidotjänstgöring är 6 månader med relevant innehåll och sammansättning. Bland annat ingår tre månaders tjänstgöring inom anestesi och intensivvård. Sidotjänstgöringen följs upp regelmässigt. Legitimerade läkare från andra specialiteter som tjänstgör vid enheten erhåller handledning.

Föreskrift

- Handledningen utgår från det individuella utbildningsprogrammet.
- Det finns en utsedd huvudansvarig handledare för varje ST.
- ST-läkaren har tillgång till handledare under varje utbildningsperiod.
- Fortlöpande bedömning av ST-läkarens kompetensutveckling utifrån målbeskrivningen och utbildningsprogrammet görs under hela ST.
- Kontinuerlig bedömning utförs av verksamhetschef (motsvarande) och huvudsaklig handledare.
- Verksamhetschef (motsvarande) ansvarar för att den kontinuerliga bedömningen dokumenteras.

Allmänna råd

- ST-läkaren bör, utöver handledning, få fortlöpande instruktioner.
- Handledningen är inplanerad i ordinarie tjänstgöringsschema.
- Den huvudansvariga handledaren tjänstgör där ST-läkaren huvudsakligen genomför sin specialiseringstjänstgöring.
- Handledarutbildningen bör omfatta handledning, pedagogik, metoder för bedömning, kommunikation och etik.
- Den fortlöpande bedömningen görs med på förhand kända och överenskomna metoder.
- Påvisade brister i ST-läkarens kompetens leder till en åtgärdsplan.
- Verksamhetschefen eller motsvarande håller regelbundna utvecklingssamtal med ST-läkarna.

Kvalitetsindikator

- ST-läkarnas sidutbildning följs upp.
- Varje enhet har en plan för hur ST-läkare som riskerar hamna i svårighet för att uppnå enskilda delmål, sin professionella utveckling generellt eller av personliga skäl, ska kunna hjälpas.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

F Teoretisk utbildning

Västra Götalandsregionen ger kurser som täcker A- och B-målen för ST-utbildning. Som beskrivits ovan går samtliga ST-läkare en extern utbildning för nordiska ST- läkare i neurokirurgi. Denna fyraåriga kurscykel täcker samtliga C-mål. Dessutom går ST-läkarna en repetitionsutbildning i neurokirurgi i Chicago inför specialistexamen. Regelbundna "morbidity and mortality" konferenser med utbildningsinnehåll ges varje månad på kliniken och intern utbildning erbjuds varje vecka. ST-läkarna erbjuds möjlighet att delta i dissektionskurser med anatomiska preparat. Man erbjuds även att åka på internationella konferenser. Studierektorn samordnar ST-läkarnas interna och externa utbildning. De teoretiska utbildningsmomenten och kurserna planeras in i utbildningsprogrammet. ST-läkarnas självstudier förläggs till största delen utanför ordinarie arbetstid.

Föreskrift

Verksamheten har de förutsättningar som behövs för att genomföra specialiseringstjänstgöring av hög och jämn kvalitet.

Vilket, enligt SPUR-modellen, innebär att:

- Teoretiska utbildningsmoment och kurser planeras in i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkarna genomgår den teoretiska utbildning som definieras i det individuella utbildningsprogrammet.

Föreskrift

- SR samordnar ST-läkarnas interna och externa utbildning.

Allmänna råd

- Intern utbildning planeras in i det individuella utbildningsprogrammet.
- Extern utbildning planeras in i det individuella utbildningsprogrammet.
- Tid för regelbundna självstudier planeras in i det individuella utbildningsprogrammet.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.

G Medicinsk vetenskap och kvalitetsarbete

ST-läkarna genomför ett vetenskapligt arbete. Regionen erbjuder kurser för att utveckla vetenskaplig kompetens. ST-läkarna utför även kvalitets- och patientsäkerhetsarbeten som bedöms och återkopplas. Det finns fyra läkare som är docentkompetenta vetenskapliga handledare på kliniken. Flera av specialisterna är disputerade och även två av ST-läkarna. ST-läkare erbjuds doktorandutbildning och en av dem är registrerad som doktorand.

Föreskrift

- Utbildning erbjuds för att uppnå ett medicinskt vetenskapligt syn- och förhållningssätt.
- Goda förutsättningar finns för genomförande av ett skriftligt individuellt arbete enligt vetenskapliga principer.
- ST-läkarnas kompetens i medicinsk vetenskap bedöms fortlöpande och återkoppling sker.
- ST-läkarna ges möjlighet att utveckla kunskap om och kompetens i kvalitets- och patientsäkerhetsarbete.
- Goda förutsättningar finns för att genomföra, dokumentera och redovisa ett kvalitetsarbete.
- ST-läkarens kompetens i kvalitetsutveckling bedöms fortlöpande och återkoppling sker.

Kvalitetsindikator

- ST-läkares genomförda individuella arbeten publiceras eller presenteras vid vetenskapliga möten.
- Tillgång till ett välfungerande doktorandprogram finns.
- Enheten har regelbundna möten där medarbetare diskuterar och kritiskt granskar vetenskaplig litteratur.
- Minst ett, på enheten utfört, självständigt forskningsprojekt har publicerats i vetenskaplig tidskrift eller presenterats vid vetenskapligt möte de senaste två åren.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Övriga kvalitetsindikatorer är uppfyllda, men enstaka undantag kan förekomma.
- B. Socialstyrelsens föreskrifter följs.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter. Åtgärder krävs.

H Ledarskapskompetens och kommunikativ kompetens

Teoretisk utbildning i ledarskap och kommunikation ingår i regionens utbildningsprogram för ST-läkare för A och B-delmål. Färdigheter i ledarskap och kommunikation tränas kontinuerligt i det dagliga kliniska arbetet och genom projektarbete, men med begränsad återkoppling.

Föreskrift

- ST-läkaren ges förutsättningar att utveckla ledarskapskompetens i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkaren ges kontinuerlig handledning i ledarskapskompetens.
- ST-läkarens kompetens i ledarskap bedöms fortlöpande och med återkoppling.
- ST-läkaren ges förutsättningar att utveckla den kommunikativa kompetensen såväl muntligt som skriftligt i enlighet med målbeskrivningen.
- ST-läkaren ges kontinuerlig handledning i kommunikativ kompetens.
- ST-läkarens kommunikativa kompetens bedöms och återkoppling sker.

Allmänna råd

- ST-läkaren bereds möjlighet att undervisa under handledning.
- ST-läkaren bereds möjlighet att själv handleda under handledning.
- ST-läkaren bereds möjlighet att delta i inom- eller mellanprofessionell reflektion i grupp.

Gradering

- A. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd följs.
- C. Socialstyrelsens föreskrifter följs. Allmänna råd följs i väsentliga delar men brister förekommer. Åtgärder rekommenderas.
- D. Brister har påvisats vad gäller följsamheten till Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Åtgärder krävs.